

<https://doi.org/10.62837/2025.3.124>

GÜLNARƏ RAUF QIZI ƏFƏNDİYEVƏ
Azərbaycan Dillər Universiteti

**İSPAN DİLİNİN LATİN AMERİKA VARIANTININ FƏRQLİ
XÜSUSİYYƏTLƏRİ**
Xülasə

Məqalədə İspaniyada və Latin Amerikasının ölkələrində danışılan ispan dili haqqında məlumat verilir. Kasteyano – İspaniyada danışılan ispan dilinin Amerika qitəsindəki ölkələrdə danışılan ispan dilindən fərqli linqvistik xüsusiyyətləri göstərilir. Amerika dillərində danışılarda Cənubi İspaniyanın xüsusiyyətləri, xüsusilə Andalusianın qərbində (Sevilya, Kadiz) və Kanarya adalarına oxşar bir çox ümumi xüsusiyyətlər mövcuddur. Hər bir bölgədə dilin müxtəlif regional xüsusiyyətləri və ifadə tərzləri var. Amerikanın İspan dilində, birbaşa ingiliscədən alınan sözlər daha çox yayılmışdır və hər bir bölgənin yerli mədəniyyətlərinin yerli dillərindən böyük təsir vardır. Yerli xalqların danışığı sözsüz ki, orada danışılan ispan dilinə təsir göstərmişdir. Daha çox leksik fərqliliklər olsa da, qrammatik müxtəlifliklər də mövcuddur. Argentinadakı ispan dilində “sən” şəxsində feillər fərqli formada dəyişir.

Açar sözlər: ispan dili, Latin Amerikasının, linqvistik dəyişikliklər, kasteyano, leksika.

Keywords: Spanish language, Latin America, linguistic changes, Castilian, lexicon.

Ключевые слова: испанский язык, Латинская Америка, лингвистические изменения, кастильский, лексика

Hind-Avropa dil ailəsinin roman qrupuna aid olan ispan dili dünyada ən çox danışılan ikinci dildir (çin dilindən sonra). Dünya əhalisinin 559 milyon insanı bu dildə danışa bilir. Kastiliya dili kimi də tanınan bu dil İspaniyada, Uruqvayda, Venesuelada, Kolumbiyada, Puerto-Rikoda, Nikaraquada, Hondurasda, Çilidə, Peruda, Ekvadorda, Qvatemalada, Boliviya, Dominikan Respublikasında, Salvadorda, Paraqvayda, Panamada, Ekvatorial Qvineyada, Argentinada, Meksikada, Kubada, Kosta-Rikada, Qərbi Səhrada və qeyri-rəsmi olaraq Amerika Birləşmiş Ştatlarında, Filippində, Andorrada, Belizdə və Cəbəli-Tariqdə danışılır.

Zaman keçdikcə daha çox insan ispan dilini öyrənmək istəyir. Bütün ölkələrdən turistlər üçün İspaniya çox ekzotikdir. Onun isti iqlimi, mədəni zənginliyi, ləzzətli mətbəxi və insanların dostluğu hər il milyonlarla insanın bu dili öyrənmək istəyinə səbəb olur. Bundan əlavə, ispanillik ölkələr getdikcə daha vacib iqtisadi bazara çevrilir. Bir çox transmilli şirkətlər ispanillik ölkələrə yayılmaq istəyirlər. İspan dilini bilmək şirkətlər, məşğulluq və biznes imkanları üçün artıq çox vacibdir.

Yuxarıda qeyd etdiyimiz 21 ölkənin hamısı ispan dilində danışır. Bununla belə, ispan dilində danışan ölkələr arasında fərqli lüğət var. Belə bir sual ortaya çıxır ki, hansı ispan dili daha vacibdir, İspaniyadakı kasteyano yoxsa Latin Amerikasındakı ispan dili?

Hər birinin özünəməxsus lüğəti olsa da, hamısı normativ və bərabər hesab olunur. Hər ikisinin İspan lüğəti el Latin İspan dilidir. Söz ehtiyatından başlayaq. Latin Amerikasında ispan sözlərini mənaları və sinonimləri ilə görəcəyik. Əslində, hər ölkədə belə hallar çox var. Bütün bu sözlər haqqında danışa bilmərik, çünki onlar demək olar ki, sonsuzdur. Bizim edəcəyimiz şey ən populyar olanlardan bəzilərinə diqqət yetirmək və onları bölmələrə ayırmaqdır. aşağıdakı leksik sahələr: Fellər, yeməklər, əşyalar, paltarlar, evin yerləri və hissələri, məşğuliyyətlər və sifətlər.

İspan və ya Kasteyano termininin istifadəsi çox vaxt kontekstdən asılıdır, baxmayaraq ki, linqvistik ifadələrdən daha çox siyasi mənalar da var. Bir tərəfdən, "Kasteyano" termininin ispan dilinə istinad etmək üçün istifadəsini tənqid edənlər var, çünki onlar İspaniyanın müəyyən bir bölgəsinə (Kastilya) aid olduğuna inanırlar və Latin Amerikasında danışılanlar kimi bir çox digər ispan növlərini bir kənara qoyurlar. Bu mənbələr Kastiliya dilini daha çox ispan dilinin ləhcəsi hesab edirlər. Digər tərəfdən də, İspaniya daxilində "Kastilian" sözü İspaniyada digər ispan dillərinin də olduğunu vurğulamaq üçün istifadə olunur, məsələn: Qalisiya, Bask, Katalan və Valensiya.

Qısaca demək olar ki, ispan dili Kasteyano dili ilə sinonimdir və hər ikisi İspaniyada və bir çox Latin Amerikasının ölkələrində üstünlük təşkil edən dil haqqında danışmaq üçün bir-birini əvəz edə bilər. Bununla belə, beynəlxalq kontekstdə ispan terminindən istifadə etmək daha məqsədəuyğundur, nəinki Kasteyanodan. Kastiliya termini Katalan, Qalisiya, Valensiya və Bask kimi ortaq rəsmi dilləri tamamlayan İspaniya dövlətinin ümumi dili kontekstində daha uyğundur.

İspan dili Roma İmperiyasının Hispaniya əyalətində danışılan latın dilinin versiyasından gəlir. Roma İmperiyasının süqutundan sonra (eramızın 4-cü əsri) Roma İspaniyasında danışılan latın dili dəyişdirildi və imperiyanın digər əyalətlərində danışılan latın dilinin digər variantlarından ayrıldı. Bu çevrilmələr roman dillərinin yaranmasına səbəb oldu. Lakin Pireney yarımadasında danışılan latın dilinin tamamilə ispan dilinə çevrildiyi anı müəyyən etmək çətindir, qeyd etmək olar ki, bu gün ispan dilində yazılmış hesab edilən ilk mətnlər Valpuesta Cartulariosudur (9-12-ci əsrlərdə yazılmışdır).

Mənşəyinə görə ispan sözlərin çoxu Latın dilindən gəlir. Bununla belə, ispan və ya kastiliya dilinin lüğətində ərəbizmlər, qallisizmlər, ellinizmlər və anglikizmlər də daxil olmaqla bir çox xarici sözlər var. Bundan əlavə, RAE (Real İspan Akademiyası) tərəfindən qəbul edilən yeni sözlər hər il ispan dilinə əlavə edilir.

Avropada İspaniya dövlətinin, bütün Latin Amerikasının ölkələrinin (Brazilya istisna olmaqla) dövlət dili olan ispan dili bir sıra coğrafi, iqtisadi, siyasi, etnik, tarixi

proseslərin təsiri nəticəsində müxtəlif variantlar qazanmışdır. Bir çox tədqiqatçıların əsas diqqət mərkəzi olan ispan dilinin Argentina variantı öz fonetik, qrammatik və leksik xüsusiyyətləri ilə seçilir. Cənubi Amerika qitəsinin böyük əraziyə sahib ölkələrindən biri olan Argentina Respublikası 23 əyalətdən ibarətdir və bu, o deməkdir ki, həmin adı çəkilən dil variantı hətta bu ölkənin özündə bir neçə şaxələrə bölünür. Məsələn, paytaxt şəhər Buenos Ayresdə hər hansı söz Santa Fe şəhərində fərqli şəkildə tələffüz olunur, deməli, regional xarakter daşıyır.

Hazırkı dövrdə istənilən dildə danışanlar öz dillərinin müxtəlif variantlarını araşdırmağa çox maraq göstərirlər ona görə də bu istiqamətdə tədqiqat işləri çoxdur. İnternet bizə bu sahədə çox kömək edir, belə ki, həyatımızı çox dəyişməyilə ilə bərabər internet həm də araşdırma resursuna çevrilmişdir. Məsələn, bir neçə onilliklər əvvəl bu sahədə leksikoqrafiyanı araşdırmaq çox çətin idi. İndi isə müxtəlif qaynaqlar daha əlçatandır. Eyni zamanda, bugün biz daha doğru məlumatlara sahibik, çünki tədqiqatçılar öz təcrübələrini sosial mediada bizimlə bölüşürlər.

Çox araşdırılan bir tədqiqat sahəsi dialektlərdir, həm də Latın Amerikasının böyük hissələrini əhatə edən dialektlər. Bu, çox maraqlı bir sahədir. Məsələn Alba tərəfindən araşdırma (1996) qeyd edir ki, Latın Amerikasının bəzi paytaxtlarında istifadə olunan sözlər Madriddə istifadə olunanlarla çox yaxınlığı vardır. Ən böyük leksik yaxınlıq göstərən şəhərlər bunlardır : Mexiko , Havana, Santyaqo, Boqota, Asuncion və Buenos Ayres. Az leksik yaxınlığa malik olanlar isə San Salvador, Manaqua, Lima, Qvatemala və Panamadır [1.səh 501] .

İspan dilinin Latın Amerika ölkələrindəki fərqli xüsusiyyətləri yerli xalqın qədim dili ilə də əlaqələndirilə bilər. bəzi araşdırmaçılara görə yerli xalqın öz ana dili indiki ispan dilində öz izlərini göstərir. Təəccüblüdür ki, onlar hələ də bu gün İspan dilində danışılanlara böyük təsir göstərirlər. unutmamalıyıq ki, ispan dilində yerli xalqın doğma dillərinin qarışığı var.

İspan dilinin Argentina variantı ilə bağlı linqvistik araşdırmalar göstərir ki, fonetika bölməsində bir sıra dəyişiklikləri sezmək olur. İspan dilinin əlifbasında Y və Ll hərfləri bir qayda olaraq, [y] səsinə verir. Məsələn, yo [yo]- mən, llave[yave]- açar İspaniyada, Argentinada isə bu sözlər [šo], [şave] kimi tələffüz olunur. Bəzən bu hərflər Argentinanın müxtəlif əyalətlərində fərqli şəkildə tələffüz edilir. Digər fonetik fərqlilik S samiti ilə bağlıdır. Argentinada bu səs sözün sonunda gəlsə, oxunmur. Məsələn, Los ojos (gözlər) [los oxos] sözü Argentinada [lo oxo] kimi tələffüz edilir.

İspan dilin Argentina variantında gözə çarpan müxtəlifliklər qrammatikasında hiss olunur. Voseo adlanan fenomen başda Argentina olmaqla, bir sıra Latın Amerika ölkələrində klassik Kasteyano dilindəki tú(sən) şəxs əvəzliyinin vos ilə əvəz olunması deməkdir. Yəni II şəxsin təkini ifadə edən tuteo termini Argentinada voseodur.

İspan dilinin Argentina variantında nəinki sən əvəzliyi, eyni zamanda bu şəxsə aid fellərin təsriflənməsi də Kasteyanodan- İspaniya ispan dilindən fərqlənir. İspan dilinin əsas feli olan “ser” əsl ispan dilində II şəxsin təkində eres formasında təsriflənirsə, Argentina variantında sos formasında dəyişir. Məsələn:

1. Tú eres periodista
2. Vos sos periodista

Hər iki cümlənin tərcüməsi Sən jurnalistən olsa da, 1. cümlə İspan dilinə, 2. cümlə isə İspan dilinin Argentina variantına aiddir.

Antik ispan dilində Vos daha nəzakətli müraciət forması idi. Kral və ya zadəgan ailələrinə mənsub insanları “siz” deyər çağırmaq üçün “vos” deyilirdi. Sonralar isə, müxtəlif sosial qrupların da istifadə etdiyi sözə çevrildi, çünki artıq həmin yuxarı təbəqə xalqın gözündə hörmətsiz insanlar oldular. Bu səbəbdən, “Usted” əvəzliyinin istifadəsinə zərurət yarandı, çünki nitqdə müraciətin rəsmi və qeyri-rəsmi formaları mütləqdir. Zamanla Argentinada “sən” artıq “vos” olmuşdu. “Usted” isə nəzakət ifadə edən “siz” oldu. Qeyd etmək lazımdır ki, Usted istər Kasteyano, istərsə də onun Argentina variantında rəsmi müraciət formasıdır. Sosial fərqlilik göstəricisi Usted qədim ispan dilində daha çox rast gəlinən “Vuestra Merced”- Əlahəzrətdən yaranan şəxs əvəzliyidir. Bu sözün ərəb mənşəli olduğu düşünülür, **Ustad** sözünün dəyişmiş forması ola bilər.

Ümumiyyətlə isə Amerika qitəsinə hər iki söz – Vos və Tú gəlib çatıb, lakin orada bunu İspaniyadakı kimi diferensial paradiqma olaraq saxlamayıb, qarışıq bir paradiqma kimi formalaşdırdılar. Sən əvəzliyin işlənməsinə görə, Latin Amerika ölkələrinin ispan dilini 3 zonaya bölmək olar:

- I. Yalnız “tú” dan istifadə edənlər: Meksika və Peru
- II. Yalnız “vos”dan istifadə edənlər: Argentina və Mərkəzi Amerika ölkələri (Nikaraqua, Qvetamala, Kosta-Rika, Salvador, Honduras)
- III. Həm “tú”, həm də “vos”dan istifadə edənlər: ParaquvayÇili, Kolumbiya, Venesuela, Ekvador, Boliviya.

İspan dilinin cingilitili və sevilən dil olmasının əsas səbəblərindən biri sözlərin ahəngdar düzülüşüdür. Bu musiqi ahənginə bənzəyən harmoniya onun qrammatikasına borcudur. Hər felin müxtəlif zamanlarda hər şəxsdə fərqli şəkildə təsriflənməsi öyrənənlər üçün nə qədər çətinlik törətsə də, bu qrammatik quruluş sayəsində bu dil sevilən hesab olunur. İspan dilinin Argentina variantından bəhs ediriksə, bu hissədə də müxtəliflikdən danışmasaq olmaz. Yenə də adı çəkilən fərqlilik II şəxsin təkində özünü göstərir. Quiero, quieres, quiere... “istəmək” felinin indiki qeyri-zamanda təsriflənmə formasıdır. Bütün şəxslər olduğu kimi qalır, yalnız II şəxsin tək Argentina variantında fərqli şəkildə dəyişir: Querrés. Bu cür qaydasız fellər siyahısını artırmaq olar, məsələn, tenés, venís, oís və s.

İspan dilinin Argentina variantında 2 cür dialekt adı var: “lunfardo” və “kasteyano”. Kasteyano ədəbi dil hesab olunur. Lunfardolar isə bizim dildə desək,

jarqonlardır. Lunfardo, sırf bu ölkəyə xas olan, oradakı insanların başa düşə biləcəyi sözlər toplusudur. Mühacirlərin Argentinaya axını görünür, bu ölkədə oğurluq və başqa cinayət hallarını artırmışdı. Kiçik qrupların öz aralarında istifadə etdikləri “şifrələr” daha sonralar məişət dilinə məxsus sözlər hesab olunmaya başladı. Argentinada Lunfardo hesab edilən sözlərə nəzər yetirək:

Attorante- utanmaz
Afán – oğru
Cana- polis (məntəqə)
Chabón - oğlan
Gil- axmaq
Guita- pul
Mina- qadın
Pibe- gənc oğlan

Bu siyahını yüz və minlərlə sözlərlə artırmaq olar. Bu sözlərin etimoloji araşdırması göstərir ki, lunfardolar italyan, ingilis, fransız və digər yerli olmayan etnik qrupların qeyri-qanuni işlər zamanı istifadə etdikləri parollardır.

Yerli xalqların dillərdən gələn bəzi Meksika sözlərini təqdim etməyə başlamazdan əvvəl, Vigueranın (2018) dediklərini nəzər salaq. Onun araşdırmasına görə araşdırmaya görə, ən çox öz anadili sözləri özündə daşıyan yerli dillər yalnız bir ölkədə cəmlənə bilər. [2.səh 20] . Meksika üçün bunlar Nahuatl və

Maya. Picková (2010) izah edir ki, Meksikada bir çox yerli dil var, ancaq bəziləri artıq yox olub. Hələ də mövcud olan dillərdən Nahuatl və Maya dilləridir və bu dillər ispan dilinə ən böyük təsiri göstərənlərdir. Bu gün Meksikada gördüyümüz diglossia vəziyyətidir. Məsələn, cacao (kakao) və cacahuate (fıstıq) sözləri Nahuatldan gəlirlər. Digər yerli dillər, məsələn, Tarascan, Otomi, Zapotek, Totnaco və ya Cahita Meksikadakı ispan dilinə elə də böyük təsiri olmamışdır. [3.səh 16-17]

Kolumbiyaya gəldikdə, yerli xalqların təsiri Meksikada olduğu kimi Kolumbiyada danışılan ispan dilinə təsiri özünü göstərir. Giraldo (1986) görə, Kolumbiyada məlum olan leksik indigenizmləri aşağıdakı qruplara bölmək olar:

1. Pan-İspan və ya Pan-Amerika yerliləri

Bu qrupa aid olan sözlər yerli dilin mənşəyi olan ölkələrdən başqa dörd və ya daha çox ölkəyə aid sözlərdir. Sal(1977) bu qrup haqqında deyir ki, onlar da daxil olan sözlərdir. Məsələn, *papa* sözü.

2. Keçuizmlər

Quechua bütün Latin Amerikasında ispan dilinə böyük təsir göstərmişdir.

Keçuanın ispan dilinə nə dərəcədə təsir etdiyinə dair çoxlu araşdırmalar yoxdur, lakin yalnız Keçua sözlərinin lüğətləri hazırlanmışdır (məsələn, condor sözü).

3. Muismizmlər

Muisca mədəniyyəti də Boqota ətrafında tapılan bir mədəniyyətdir.

Maya, Aztek və İnka mədəniyyətləri ilə birlikdə , Latin Amerikasındakı dörd böyük mədəniyyətdən biri hesab olunur . Cuba (kiçik oğul) və fique (cabuya, agave) kimi sözləri nümunə olaraq göstərmək olar.

4. Digərləri

Giraldo qeyd edir ki, digər yerli dillər üzərində hələ kifayət qədər araşdırma aparılmayıb, lakin bu, artıq Karib ailəsinin çox vacib olduğunu göstərir və bu səbəbdən, Karib ailəsindən gələn yerli sözlərin çox olduğu qənaətinə gəlmək olar [4. s. 337-340].

Bir neçə illər sonra Redondo bu bölgünü təkrarlayır, lakin yeni araşdırmalar aparır, onları genişləndirir və son kateqoriyaya daha çox məlumat əlavə edə bilir:

1. Keçuizmlər

Məsələn, sazan, koka, kondor, lama, mate, kartof

2. Muismizmlər

Məsələn, amero (qarğıdalı yarpağı), chisa (larva, kartof zərərvericisi)

3. Karibizmlər

Məsələn, ahuyama (balqabaq), arepa (qarğıdalı çörəyi), kolibri

4. Tupi-Qaranizmlər

Məsələn, coati, jaguar, passion fruit, piranha, tucan [5.s. 19-25].

"Amerika İspan dilisi" ifadəsi Amerika qitəsində danışılan dialekt növlərinin toplusuna aiddir. José Moreno de Alba (1988) kimi bəzi müəlliflər Amerika linqvistik reallığına istinad etmək üçün "Amerikada İspan dili" ifadəsindən istifadə etməyi üstün tuturlar. Sözünün burda işlənməsi əbəs deyil və bu baxımdan eyni dilin diatopik növlərinin toplusu kimi başa düşülməli olan bir dil kimi ispan dilinin global birliyinin lehinə aydın bir mövqedir. Manuel Alvarın (1996) qeyd etdiyi kimi, İspaniyadan bir ispan və Amerikadan bir ispan deyil, bir dil və bu dildə çoxlu danışanlar var.

Amerikada ispan ideyası da ispan dilini Amerikada İspan Tarixinin ayrılmaz hissəsi kimi birləşdirir. Rivarola qeyd etdiyi kimi, Amerika hələ formalaşmaqda olan bir dil üçün yeni coğrafi məkan təmin edir və bu fakt ispan dilinin birliyi və məhsuldar müxtəlifliyi baxımından bütövlükdə tarixi təkamülündən ayrılmazdır. Lakin dilin vəhdətinə olan bu inam heç də həmişə belə aydın olmayıb. Müstəmləkələrin müstəqillik qazandığı və yeni millətlərin yarandığı andan -1810-20-ci illərdə Atlantikanın hər iki tərəfindəki dilçilər və tədqiqatçılar ispan dilinin gələcəyini və onun birliyini şübhə altına alırdılar. İspan və Latin dillərinin müqayisəsi qaçılmaz idi və ispan dilinin gələcəkdə parçalanacağını proqnozlaşdırırlar arasında mübahisəyə səbəb oldu. Menéndez Pidal "Dilin Birliyi" (1944) əsərində bildirmişdi ki, dil canlı orqanizm deyil, sosial faktdır və latın və roman dillərinin tarixi proseslərinin əksəriyyətinin keçmişdə çox fərqlidir.

O vaxtdan bəri, Atlantikanın hər iki tərəfində mövcud olan dil və mədəni birliyi təsdiqləmək meyli açıq-aşkar olsa da, dilçilərin əksəriyyəti fərqlərin daha da pisə doğru gedə biləcəyi riskindən xəbərdardır. Məsələn, Humberto López Morales , bu differensiallaşma meylini gücləndirən bəzi linqvistik və qeyri-linqvistik amilləri qeyd etdi, məsələn:

- a. müstəmləkəçilərin fərqli dialektik mənşəyi
- b. aborijen dillərinin müxtəlifliyi
- c. təməl nüvələrin izolyasiyası
- d. bərabərləşdirici dil siyasətinin olmaması

Bu müəllifin işğal (a) anına və yerli dillərlə (b) birgəyaşayışının sonrakı mərhələlərinə və gələcək dövlətlərin yeni kolonların yaradılmasına (c) istinad etdiyi Amerikada ispan dilinin xüsusiyyətlərinin müəyyən edilməsində müstəmləkəçiliyin ilk illərinin əhəmiyyətini ön plana çıxarır. Əslində, dilin mövcud vəziyyəti ilə bağlı araşdırmalar (d) dilin quruluşunu başa düşmək üçün vacibdirsə, Amerikada ispan dilinin mənşəyi və formalaşması prosesi ilə bağlı tədqiqatların çox işıqlandırdığı və hazırda Amerika ispan dilini təşkil edən dialekt növlərinin toplusunun formalaşdığı dil və sosial əsasların yaradılmasına töhfə verdiyi heç də səhv deyil. Beləliklə, müstəmləkə dövrü adlandırdığımız dövr – **konkista** anından , 1492-ci ildən XVIII əsrin sonuna qədər olan geniş dövr kimi başa düşülür - dilin təkamülünün əsas mərhələsi və indiki vəziyyətini çox izah edən bir mərhələ hesab edilə bilər. Burada, görəcəyimiz kimi, yarımada ispan dilində artıq başlayan fonoloji, morfoloji və leksik cərəyanların təkamülü, seçilməsi bir dilin nəhəng və naməlum bir məkanda yerli dillərlə təması və öz sosial istinad dillərini axtaran cəmiyyətin formalaşmasını təmsil edən mübahisəsiz yeniliklə birləşir.

İspan dilli bölgələr arasında lüğətdəki dəyişikliklər nəzərəcarpandır. Bir ispan mətbəxindəki yeməklərini soyudan cihaza istinad etmək üçün nevera (soyuducu) deyərək, argentinalı heladera və meksikalı refrigerador deyəcək. Bunun kimi minlərlə nümunələr mövcuddur. Buna bənzər sözlərə nəzər yetirək.

İspaniyada: móvil

Latın Amerikasında: celular

Telefon hər gün ən çox istifadə etdiyimiz cihazlardan biridir, buna görə də biz ona daimi , qalıcı bir ad təyin edirik. Ancaq İspaniyada movil telefon kimi tanındığı halda, Latın Amerikasında celular telefon kimi tanınır. **Movil** mobil cihazın hərəkətliliyinə aiddir, **celular** isə şəhərin telefon şəbəkələri ilə əlaqəlidir: antenalar tərəfindən ötürülən elektromaqnit dalğalarının əhatə etdiyi ərazinin hissələri. Maraqlısı odur ki, Britaniya ingilisi və Amerika ingilisi arasında da eyni variasiya var: İngiltərədə **mobile** kimi tanındığı halda, ABŞ-da **cell phone** dur. Amma təbii ki, indiki vaxtda sadəcə olaraq “telefon” demək daha çox yayılmışdır.

İspaniyada: ordenador (kompüter)

Latın Amerikasında: computadora, computador (kompüter)

İkinci fərq də gündəlik istifadə etdiyimiz cihazlarla bağlıdır. İspaniyada kompüter termini (ordena feli yəni "o əmr edir"; Fransız ordinatorundan götürülmüşdür) istifadə olunduğu halda, Latın Amerikasında **computadora** sözləri əksər ölkələrdə, Çili və Kolumbiyada isə **computador** sözündən istifadə olunur.

İspaniyada: bolígrafo

Latın Amerikasında : bolígrafo, lapicero, birome, pluma və digərləri

Mürəkkəb əsaslı yazı aləti, demək olar ki, heç bir Amerika ölkəsinin razılaşa bilmədiyi hallardan biridir. İspaniyada qısaca boli adlanan bolígrafo sözü qələm mənasını bildirir, lakin Latın Amerikasında qələm sözü bir neçə isimlə adlandırılır - bolígrafo, lapicero, birome, pluma.

Bolígrafo sözü ilk dəfə 1940-cı ildə Argentinada Ladislao Xose Biro və Xuan Xorxe Meyne tərəfindən istifadə olunmuşdur . Bu səbəbdən, bu ölkədə **birome** kimi tanınır: iki ixtiraçının soyadlarının qısaldılması: Biro və Meyne. Bununla belə, **lapicera** termini daha populyardır. Bundan başqa, qələm sözü Doominikan Respublikasında və Peruda **lapicero** ; Venezuelada **bolígrafo**; Meksikada **pluma**; Kolumbiyada **esfero** ; Çilidə **lápiz pasta** ; Hondurasda **lápiz tinta** ;Karibin bəzi regionlarında **plumero** və Boliviada **puntabola** kimi işlənir.

Ədəbiyyat siyahısı

1. de Alba, J. M. (1996). Léxico de las capitales americanas frente al léxico madrileño. Lexis, 487-501.
2. Viguera, M. A. (2011). A vueltas con los indigenismos americanos del español peninsular. Pag 20
3. Picková, T. (2010). La influencia de las lenguas nativas en el español de México. Pag 16-17
4. Giraldo, J. (1986). El influjo indígena en el español de Colombia. Caracterización sumaria.Revista de Filología RománicaPag.337-340
5. Redondo, H. F. L. (2018). Los indigenismos léxicos en las variedades diatópicas del español colombiano. Forma y FunciónPag.19-25

ЭФЕНДИЕВА ГУЛЬНАРА РАУФ КЫЗЫ

ОТЛИЧИТЕЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ЛАТИНСКО-АМЕРИКАНСКОГО ВАРИАНТА ИСПАНСКОГО ЯЗЫКА РЕЗЮМЕ

Статья предоставляет информацию об испанском языке, на котором говорят в Испании и странах Латинской Америки. Рассматриваются лингвистические различия между кастильским, испанским языком, который используется в

Испании, и испанским языком, распространённым в странах Американского континента. В разговорной речи Америки можно обнаружить множество общих особенностей, которые напоминают черты Южной Испании, особенно западной части Андалусии (Севилья, Кадис) и Канарских островов. Каждая область имеет свои региональные языковые особенности и стили выражений. В испанском языке Латинской Америки часто встречаются слова, заимствованные напрямую из английского, и существует значительное влияние местных языков коренных народов каждой из региональных культур. Речь коренных народов несомненно оказала влияние на испанский язык, на котором говорят в этих странах. Хотя лексические различия более заметны, также существуют грамматические вариации. Например, в испанском языке, используемом в Аргентине, глаголы во второй личности изменяются по-другому.

AFANDIYEVA GULNARA RAUF

**THE DISTINCT FEATURES OF THE LATIN AMERICAN VARIANT OF
THE SPANISH LANGUAGE
SUMMARY**

The article provides information about the Spanish language spoken in Spain and Latin American countries. It highlights the linguistic differences between Castilian, the Spanish spoken in Spain, and the Spanish spoken in countries on the American continent. In the spoken language of the Americas, many common features are found that resemble the characteristics of Southern Spain, particularly the western region of Andalusia (Seville, Cádiz) and the Canary Islands. Each region has its own regional linguistic features and expression styles. In Latin American Spanish, words directly borrowed from English are more prevalent, and there is a significant influence from the indigenous languages of each region's local cultures. The speech of indigenous peoples has certainly impacted the Spanish spoken there. Although there are more lexical differences, grammatical variations also exist. For example, in the Spanish spoken in Argentina, verbs in the "you" form change differently.

Rəyçi: prof. N. Seyidova